

Evžen ŠNAJDROVÁ, *Arma offensiva et defensiva. Historické zbraně a zbroj ze sbírky Národního muzea*, Národní muzeum, Praha 2014

106 s., ISBN 978-80-7036-427-7

Katalogy sbírek muzejní povahy představují jednu z forem výstupů muzejnické práce, o jejíž oblibě mezi odborníky i laickými zájemci nelze pochybovat. Produkce těchto výstupů je ovšem podmíněna stavem odborného zpracování sbírkových fondů, strategií vedení příslušné muzejní instituce a v neposlední řadě i ekonomickými podmínkami. Je tudíž nasnadě, že vydávání katalogů sbírek není příliš frekventované a hodnota každé obdobné publikace tak stoupá s ohledem na vybrané sbírkové předměty stejně jako na prestiž vydávající instituce. Lze předpokládat, že publikace *Arma offensiva et defensiva* vzbudí zájem – nejen s ohledem na skutečnost, že se jedná o sbírkové předměty z fondů Národního muzea.

Evžen Šnajdrová, jež odborně spravuje sbírku zbraní a zbroje Národního muzea, publikaci rozčlenila do pěti tematických kapitol, věnovaných chladným zbraním, zbrojím a zbrojním součástem, pavézám, kuším i balestrám a palným zbraním. Ačkoliv se jedná pouze o výběrový katalog, je zřejmé, že Šnajdrová zvolila velmi reprezentativní zastoupení sbírkových předmětů. Mezi publikovanými exempláři je značné, dalo by se říci až převažující zastoupení artefaktů středověkého datování, byť jim raně novověká militaria sekundují a v rámci kapitoly o palných zbraních nabývají vrchu konce exemplářů z druhé poloviny 19. století. Katalog na 106 stranách prezentuje celkem 159 fotografií a celek uzavírá bibliografie, poznámky a anglické resumé.

Publikace je opatřena věcným úvodem, který přehledně uvádí čtenáře do historie a problematiky formování sbírky zbraní a zbroje Národního muzea. Následují jednotlivé kapitoly, které jsou pojaty logicky podle dané skupiny militarií a tvoří samostatné, jasně ohraničené tematické celky. Autorka se rozhodla vyčlenit zvláštní kapitolu pavézám, což je vzhledem k výjimečnosti a významu této části sbírky více než na místě. Publikování vzácného souboru českých pavéz z druhé poloviny 15. století ze sbírek Národního muzea včetně kvalitních barevných fotografií je velmi záslužným počinem, vezmeme-li v úvahu, že se k nim z předchozích prací vztahuje pouze starší dvoudílný článek Vladimíra Denksteina *Pavězy českého typu*. Pozornosti badatelů však jistě neunikne ani několik vzácných raně středověkých přílebových přilb, dobře zachovalá vrcholně středověká

kbelcová přilba, bojový cep, pozdně středověký palcát či soubor ostruh. Zdařilý je též výběr prvků plátové zbroje z 16. a 17. století, jakož i předměty zastupující militaria pokročilého novověku. Za vcelku povedenou a výběrem předmětů velmi reprezentativní lze označit také pasáž týkající se již zmíněných palných zbraní, zabírající časový úsek od přelomu 14. a 15. století až po exempláře moderní, včetně vybraných prachovnic z období raného novověku.

Navzdory velmi dobrému prvnímu dojmu vykazuje katalog určité nedostatky. Na počátku poněkud zarazí k předešlé vložená errata, opravující více než čtrnáct pochybení; povětšinou se jedná o drobné nepřesnosti v popisích a o několik chyb v umístění fotografií. Ne všechny omyly ale byly zachyceny. Reprodukce akvarelu na s. 10, znázorňující důstojníka Národní gardy hlavního města Prahy, je datována podle popisky „posl. třetina 18. století“. Čtenář nemusí být znalec uniforem, aby si na samotné reprodukci přečetl původní popisku akvarelu se správnou datací roku 1848. Pochybení zůstalo bohužel více – přilba typu armet měla ochranný štítek týlní, a nikoliv temenní (s. 34), vojáci, kteří za třicetileté války nosili přilbu typu morion podobně jako mušketýři a arkebuzíři, se nazývají pikenyři, a nikoliv pionýři (s. 43). Popis pistole na s. 72 udává, že „hlaveň je dřevěná“, což ovšem z příslušné fotografie (obr. 11, s. 73) není nijak patrné a bez dalších vodítek zde není jasné, zda se jedná o chybu v textu, či zda je skutečně popisováno kuriózní provedení inkriminované pistole.

Reprodukováné fotografie jsou velice kvalitní a většinou s dobře volenými záběry, nicméně je otázka, zda by v případě chladných zbraní s dlouhou čepelí nebylo vhodné pořizovat spíše dvě fotografie, aby jedna zachycovala v celé délce zbraň položenou na plochu a druhá detail jílce, focený podle potřeby i pod úhlem pro znázornění plasticity záštity či koše. Poněkud zarážející je, že se některé fotografie dostaly mimo text příslušných kapitol a byly umístěny až mezi anglické resumé a bibliografii. Mezi nimi takto „osiřel“ také jediný v publikaci prezentovaný exemplář středověkého jednoručního tesáku, náležející mezi chladné zbraně. Jistou nedotaženost pak vykazují některé reprodukce grafických listů či iluminací, u nichž by bylo vhodné provést lepší ořez.

Kniha *Arma offensiva et defensiva* budí v konečném součtu smíšené pocity. Na jedné straně je po dlouhé době publikován výběrový katalog převážně starších militarií z fondů Národního muzea s velmi reprezentativním zastoupením sbírkových předmětů a kvalitní grafickou

úpravou, na straně druhé je však hodnotově snížený značným počtem technických i věcných pochybení.

JAN BIEDERMAN

EDICE A POMOCNÉ VĚDY HISTORICKÉ

Regesten Kaiser Ludwigs des Bayern (1314–1347) nach Archiven und Bibliotheken geordnet. Heft 9: Die Urkunden aus den Archiven und Bibliotheken der Oberpfalz und Tschechiens, bearbeitet von Doris BULACH, Böhlau, Wien – Köln – Weimar 2012

XXIX + 281 s., ISBN 978-3-412-20961-2

Rozsáhlý projekt *Regesten Ludwigs des Bayern und Friedrichs des Schönen 1314–1347* postupně zpřístupňuje formou registru písemnosti císaře Ludvíka IV. Bavora a jeho souputníka Fridricha Habsburského, zvaného Sličný. Pod hlavní redakcí prof. Michaela Menzela je vydává od roku 1991 Österreichische Akademie der Wissenschaften – Regesta Imperii spolu s *Deutsche Kommission für die Bearbeitung der Regesta Imperii bei der Akademie der Wissenschaften und der Literatur*. Vzhledem k velkému množství a rozptýlu dokumentů se postupuje podle zvolených, víceméně historických teritorií. Poslední vydaný svazek připravila historička mnichovské univerzity Doris Bulach.

Editorka se soustředila na shromáždění dokumentů uložených v institucích dnešní správní oblasti Horní Falc (Oberpfalz) a České republiky. V souladu s celkovou koncepcí této řady Regest Imperii nesledovala pouze v originálu zachované Ludvíkovy listiny, ale i jejich konfirmace, opisy v dobových kopiích a mladších sbírkách, případně ve stručných archivních registrech. Jednotlivé registry opatřila také informacemi o editování celého textu. Podnikla důkladný výzkum v archivech a relevantních knihovnách, celkově shromáždila 409 položek z 27 institucí.

Na území České republiky zkoumala písemnosti v okresním archivu v Chebu, v Národním archivu, v Moravském zemském archivu,

v Archivu Pražského hradu, v Národní knihovně ČR, v Knihovně Národního muzea, v Archivu hlavního města Prahy, ve Státním oblastním archivu v Plzni, zprostředkovaně (s pomocí fotokopii) též materiály uložené ve sbírce roudnických Lobkoviců (dnes na zámku v Nelahozevsi). Využila též formulářovou sbírku zvanou Summa Gerhardi (NK Praha) a řadu kopiářových sbírek ze 16. a 17. století. Podobně i pro Horní Falc pracovala s nejstaršími soupisy ze 14. věku (tzv. Oberpfälzisches Register, vydal Wilhelm Erben) i mladšími kopiáři z 16. a počátku 17. století (Abschriftensammlung des Thomas Ried).

Vydání editorka opatřila podrobnými informacemi o postupu práce, způsobu záznamů a stavu zachování editovaných písemností (s. I–XIII), připojila rovněž stručný historický popis vybrané oblasti, včetně charakteristiky Ludvíkovy politiky vůči Horní Falcí a rozdělení wittelsbašských držav dohodou v Pavii roku 1329, kdy území přešlo na falckrabata rýnská (kromě malé části úřadu Langefeld). Pozornost věnuje též Chebsku, okolnostem jeho zastavení králi Janu Lucemburskému a Ludvíkovým postojům vůči němu (s. XIV–XXII). Třetí oddíl úvodní pasáže tvoří diplomatický popis publikovaného souboru (s. XXII–XXVII). Z celkového počtu je 26 % editovaných položek zachováno v originále, ostatní vydavatelka shromáždila z opisů různých forem. Pouze u čtyř případů (1 %) konstatuje, že jde o falzu, 15 % řadí mezi deperdita, jejichž existence se odvozuje pouze z jiných listin, u 4 % písemností je obsah znám pouze z literatury nebo starších edic. Z otištěných materiálů je 19 % zcela nových.

Pro české badatele je svazek pochopitelně velmi důležitý. Dobře je v něm možné sledovat proces postupného uvolňování Chebska ve prospěch krále Jana v rozmezí let 1314–1322, stejně jako proměnlivé vztahy mezi oběma panovníky. Z dokumentů též vysvítají Ludvíkovy kontakty s kláštery v Horní Falcí, s klariskami v Chebu (privilegium ještě 10. dubna 1321) či s klášterem Waldsassen, a to i po roce 1322, kdy již patřil do sféry vlivu českého krále.

LENKA BOBKOVÁ